

Jesenný včelín v podhorí Malej Fatry / J. Vasil'

V septembri sa príroda pripravuje na vegetačný pokoj. Dni sú ešte teplé, ale noci už chladné. Včelstvá zmenšujú plodové teleso a pripravujú si priestor na zimovanie. Za slnečných dní prinášajú obnôžky peľu, ale v daždivých a chladných dňoch sa stahujú do chumáčov. Začína sa včelárska jeseň a to je čas na doplnenie zimných zásob.

Začiatkom mesiaca už všade rušíme posledné medníky a končíme s podnecovaním. Ak sme v chladnejších oblastiach nevykonali prehliadku v auguste, musíme urobiť podrobnejšiu jesennú prehliadku.

Cieľom jesennej prehliadky včelstiev je zistiť prítomnosť matky, rozlohu plodu a jeho kvalitu, silu včelstiev, množstvo vlastných zásob a určiť potrebu dopĺňania zásob na zimu. Pri jesennej prehliadke zúžime

letáčové otvory podľa počtu obsadených plástov na výšku sedem až 8 mm a dĺžku 25 mm na obsadený plást. To znamená, že pri siedmich plne obsadených plástoch bude zimný letáčový otvor 8 mm vysoký a 175 mm dlhý. Tento už dodatočne nemeníme a neupravujeme.

Kontrolujeme najmä prítomnosť matky a jej kvalitu a to nielen podľa exteriéru, ale hlavne rozlohy plodu. Ak zistíme, že včelstvo je bezmatkové, alebo má trúdokladnú, poprípade exteriérovou chybnú matku (napr. bez nohy), tak ho spojíme, bud' so susedným včelstvom alebo to riešime pomocou záložného odloženca.

MEDOVICA DO PLODISKA NA ZIMU NEPATRÍ

Pri prehliadke plodu zistujeme jeho rozlohu a medzerovitosť.

Dalej si všímame nielen množstvo zásob, ale aj ich kvalitu. Medovicový med do plodiska na zimu nepatrí. Medicovcového medu je viac druhov (jedľový, smrekový, dubový, atď.) a líši sa farbou, hustotou i chemickým zložením.

Medovicový med sa líši od nektárového medu tiež tým, že obsahuje päť- až 8-násobné väčšie množstvo minerálnych látok. Bolí v ňom zistené najmä tieto prvky: sodík, draslík, vápnik, horčík, železo, mangán, fosfor, kremík, med' a nikel. Tieto minerálne látky dodávajú medovicovému medu zvláštnu hodnotu, a preto je pre ľudský konzum vyhľadávaný. Naproti tomu pre včely je škodlivý, lebo pri jeho trávení v zime nastáva predčasné preplnenie výkalového vaku, čo spôsobuje infekčné črevné ochorenie. Včely kalia na letáci, vo vnútri úla a šíria nákazu po

celom plodisku.

Medovicový med sa vyskytuje dosť nepravidelne a niekedy časovo dosť neskoro. Preto bývajú značné problémy so zazimovaním včelstiev, ktoré využili neskorú medovicovú znášku. Mnohí včelári všetok medovicový med, aj z plodových rámkov, vytočia a rýchle dokŕmia, iní zasa ponechajú z letnej znášky pre každé včelstvo tri až štyri rezervné plasty kvetového medu a tým tieto včelstvá dokŕmia. Tento spôsob je istejší, lebo na jeseň býva už nestále, najmä chladné a daždivé počasie a včely niekedy už nevládzu podávaný cukrový sirup riadne spracovať.

AKO URČIŤ SPRÁVNE MNOŽSTVO ZÁSOB

Množstvo zásob v plástoch ponechaných v plodisku odhadneme tak, že zistíme koľko cm^2 je zavieckovaných a odvieckovaných zásob. V jednom cm^2 zavieckovaných zásob je 1/4 kg, v nezavieckovaných polovica. Skúsení včelári určujú zásoby na jednotlivých plástoch odhadom.

Ja s otcom vážime každé jedno včelstvo na externej váhe. Úle máme typizované a tým padom vieme akú váhu má dvojnadstavkový úľ s prázdnymi plástami. K tomu priráťame zhruba dva kg včiel. Takto získaeme váhu celého úľa aj so zásobami. Úľ zväžíme pridvihnutím pomocou zariadenia Api-Lift kde je zakomponovaná závesná váha. Takto dosta-

Kočovný voz umiestnený v podhorí Veľkej Fatry. Nevyhnutnosťou je elektrický ohradník z agátovych kolov. / J. Vasiľ

neme hned' a presne kolko ULO-ŽENÝCH zásob má každé včelstvo. Každý rok sa nám potvrzuje, že nielen v rámci stanovišta, ale aj medzi stanovištami je rozdiel niekedy aj 15 kg uložených zásob v samotných včelstvách. Ja osobne zakrmujem včelstvá vo Veľkej Fatre na objem 20 kg uložených zásob.

Pri kontrole samotného plodiska tam na zimu nepatria medzistienky, nedostavané plasty alebo trúdovinou znehodnotené a tiež mladé plasty, v ktorých ešte neboli plod. Plasty s plodom a zásobami treba uložiť do plodiska v takom poradí,

ako boli.

Zimné zásoby sa majú doplniť približne do 15. septembra. Na severnom Slovensku najneskôr do konca augusta. Kŕmme hustým cukrovým roztokom v pomere 2:1, 3:2 alebo 5:3 (cukor:voda), prípadne invertným sirupom.

V knihe „Včelárstvo“ od Ing. V. Čavojského, CSc. a kol. na strane 223 je uvedená tabuľka prepočtu cukru na litre sirupu pri pomeri 3:2 (na 3 kg cukru 2 l vody). Podľa tejto tabuľky liter sirupu obsahuje 0,77 kg cukru. Keď máme včelstvu

Jesenný pohľad na včelnicu v Martine / J. Vasiľ

Mini-plusy slúžiaci nie len na oplodňovanie, ale aj na prezimovanie záložných včelích matiek. / J. Vasiľ,

doplniť zásoby o 8 kg, musíme mu podať 10,32 litra cukrového sirupu.

Je lepšie, ak podávame roztok navečer a využívame na kŕmenie chladnejšie a daždivé dni. Cukrový roztok sa má podávať vlažný, lebo horúci roztok dráždi okolité včelstvá. Letáčové otvory treba pred kŕmením zúžiť.

Pre kŕmenie je dôležité množstvo zásob, ktoré včelstvo má. Zásoby dopĺňame tak, aby na jeden plást ramikovej miery B pripadlo v priemere 1,5 až 1,8 kg zásob. Zhruba sa ráta, aby normálne včelstvo malo na zimu približne 12 až 15 kg zásob.

Kŕmidlá používame podľa typu úľa, prípadne podľa vlastnej

konštrukcie. Najrozšírenejšie sú polavové a priečadkové, poprípade rámikové krmidlá. Pri ponechaných medníkoch možno kŕmiť aj pomocou 4-litrových fliaš.

ČAS NA ZBER PROPOLISU

Pozor na mladé matky. Takéto včelstvo máva obyčajne veľké plochy plodu, ale málo zásob, lebo sa veľmi rozkládlo a spotrebovalo veľa zásob. Včelstva ihneď po zakŕmení neuteplujeme. Mladé matky by začali znova plodovať, následne by bola veľká spotreba zásob, vyčerpali by sa mladé, dlhoveké včely a upotrebovali by si svoje hltanové žľazy, ktoré sú potrebné na jar. V tomto období znepokojujú včelstvá osy. Je potrebné pozorovať letáče a ak je potrebné zasiahneme proti tichej rabovke.

Jesenné prehliadky včelstiev využívame aj na získavanie propolisu. V júli až septembri sa včelstvá snažia propolisom zatmelí každú štrbinu a prilepujú aj plátno, či fóliu ktorými prikrývame plodisko. Pri odkrývaní plodiska ostávajú na hranach horných latiek rámikov výstupky z propolisu. Páčidlom alebo škrabkou ich pohodlne zoškrabeme a získame tak veľmi kvalitný propolis. Preto každé odkrytie včelstiev vieme využiť na odber. V súčasnej dobe je možné zakúpiť aj propolisové mriežky, ktoré sa umiestňujú na strop a slúžia na účely odberu propolisu.

◆ OŠETRENIE VČELSTIEV PROTI VARROÁZE

Prehliadku včelstva využijeme aj na prípravu jesenného ošetroania proti varroatóze. To znamená, že do podmetu včelstva vložíme podmetovú podložku. V prípade, že včelstvá už nemajú žiadnen zaviečkovany plod, už koncom mesiaca môžeme urobiť ošetroenie Avartinom, či Vari-dolom. Neprítomnosť zaviečkovaneho plodu je nevyhnutná. V opačnom prípade je účinnosť liečenia iba asi 10 % (Ing. Čermák K., CSc., 1990). Ak chceme včelstvá dôkladne preliečiť, je potrebné zaviečkovany plod odstrániť, bud' vyzrezávaním alebo pomocou odviečkovacej vidličky 24 hodín pred fumigáciou.

Pred liečením včelstiev môžeme do určitej miery obmedziť či zastaviť plodovanie včasnym odstránením utepliviek z úľov, pričom ponacháme len minimálne uteplenie na povale plodiska.

Taktiež je možné vykonať izoláciu matiek a to systémom ich vychytenia a umietnenia do rámikových izolátorov. Veľmi dôležité je dodržiavať teplotu. V čase fumigácie nesmie byť teplota vzduchu nižšia ako 12 °C a taktiež by včely nemali lietať.

Na jesenné liečenie včelstiev proti varroáze je vhodnejší október, vtedy už vo včelstvách spravidla nie je plod.

Včelstvá, ktoré sú v tomto čase silne napadnuté klieštikmi, už spravidla nezachráníme. Je potrebné im pomôcť skôr a to v letných mesiacoch – júl a august, prípravkami s dlhodobejším účinkom.

Samozrejme, je dôležité zdôrazniť, že kvalitným a dôkladným ošetrením pri dodržaní všetkých zásad sa dá 95 až 98 % populácie klieštika zlikvidovať. Je potrebné počítať s reinváziou klieštika a to najmä vtedy, ak máme vo svojom okolí nedisiplinovaných včelárov. Najvhodnejšie je skoordinovať sa spoločne s priateľmi včelármami v regióne a liečiť plošne v celej oblasti doletu včiel (kružnica s polomerom cca päť km). Túto metodiku prednášal ako úspešné na XXII. Konferencii zlepšovateľov a vynálezcov 2022 v Trenčíne aj Dr. Ing. František Kamler.

STAROSTLIVOSŤ O ODOBRANÉ PLÁSTY

Posledným krokom jesenných prác po prehliadkach a dokúmení včelstiev je roztriedenie a uskladnenie odobratých včelích plástov. Tomu venujeme taktiež patričnú pozornosť. Plasty, ktoré nie sú vhodné na ďalšie používanie vo včelstvách vyradíme z obehu.

Najčastejším dôvodom pre vyradenie sú staré čierne plasty, plasty s trúdmi bunkami, mechanicky poškodené, deformované vplyvom zošmyknutia pri výdatnej znáške (ak niekoľ používa nekvalitné medzistienky s vyšším obsahom parafínu), poškodené viačkou voštinou, myšami a inými škodcami. Z preventívnych a zdravotných dôvodov i plasty pokalené, prípadne plesnivé a ďalšie.

Vyradené plasty bud' spracujeme sami a to vytopením v rôznych zariadeniach na vytápanie vosku alebo zanesieme čím skôr spracovateľovi, ktorý sa zaoberá spracovaním voštín na medzistienky.

Koncom septembra sa biologické hodiny vo včelstvách spomali. Nastáva čas oddychu a hlavne samoštúdia pre včelára. Vzdelávame sa, aby sa nepotvrdil aforizmus písaný vo Včelárskej ročenke z roku 1963, že: „Najväčším nepriateľom včiel a včelstiev je zlý a neškolený včelár!“

Ing. Vasiľ Ján
Včelia farma Pčola

VČELÁRI NECHCÚ GMO ANI NGT

Európska komisia dňa 5. júla 2023 predstavila návrh, ktorým chce geneticky modifikované organizmy (GMO) vyrobené novými genomickými technikami, takzvanými NGT, uvoľniť zo súčasnej EÚ legislatívy o GMO. K návrhu už prebehla diskusia na Rade ministrov pre poľnohospodárstvo a rybárstvo EÚ. Tu slovenský minister pôdohospodárstva Jozef Bíreš schvaľoval a vychválil nové GMO v rozpore s medializovaným stanoviskom MPRV SR, ktoré bolo naopak zamerané proti GMO.

Na Rade EÚ ministe Bíreš prehlásil: „Slovensko zaujíma sú-

hlasné stanovisko k aplikácii nových technológií v poľnohospodárstve.“

Minister taktiež uviedol viaceré nepravdivé tvrdenia. Dokonca tvrdil, že NGT prispejú k trvalej udržateľnosti, biodiverzite a konkurencieschopnosti, pri zachovaní vysokej úrovne zdravia človeka a životného prostredia.

Toto a všetko ostatné vyvračajú napríklad fakty v podkladoch, ktoré mu pred stretnutím ministrov zaslala Občianska iniciatíva Slovensko bez GMO a Slovenský zväz včelárov.

SZV